

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ 14^{ης} ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΥΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΗΣ 20^{ης} ΙΟΥΝΙΟΥ 2022

ΜΕΛΗ : Ιωάννης Σαρμάς, Πρόεδρος, Σωτηρία Ντούνη, Μαρία Βλαχάκη, Γεωργία Μαραγκού, Αγγελική Μαυρουδή, Κωνσταντίνος Κωστόπουλος, Μαρία Αθανασοπούλου, Ασημίνα Σαντοριναίου, Ευαγγελία - Ελισάβετ Κουλουμπίνη και Βασιλική Ανδρεοπούλου, Αντιπρόεδροι, Γεώργιος Βοΐλης, Κωνσταντίνα Ζώη, Δέσποινα Καββαδία - Κωνσταντάρα, Αγγελική Μυλωνά, Θεολογία Γναρδέλλη, Βιργινία Σκεύη, Κωνσταντίνος Εφεντάκης, Βασιλική Σοφιανού, Αγγελική Πανουτσακοπούλου, Δημήτριος Τσακανίκας, Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου, Κωνσταντίνος Παραθύρας, Ασημίνα Σακελλαρίου, Ευαγγελία Σεραφή, Κωνσταντίνος Κρέπης, Γεωργία Παπαναγοπούλου, Νεκταρία Δουλιανάκη, Νικολέτα Ρένεση, Αικατερίνη Μποκώρου, Αντιγόνη Στίνη, Βασιλική Πέππα, Γρηγόριος Βαλληνδράς, Κωνσταντίνα Σταμούλη, Δημήτριος Κοκοτσίης, Ευφροσύνη Παπαδημητρίου, Χριστίνα Κούνα, Ιωάννα Ρούλια, Ιωάννης Βασιλόπουλος, Άννα Παπαπαναγιώτου, Ελένη Σκορδά και Νικόλαος Βόγκας, Σύμβουλοι. Η Αντιπρόεδρος Άννα Λιγωμένου και οι Σύμβουλοι Ελένη Λυκεσά, Δημήτριος Πέππας, Γεωργία Τζομάκα, Δέσποινα Τζούμα, Αργυρώ Μαυρομάτη, Γεώργιος Παπαϊσιδώρου και Ιωάννης Καλακίκος απουσίασαν δικαιολογημένα.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ : Αντώνιος Νικητάκης, Επίτροπος Επικρατείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, κωλυομένου του Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας Σταματίου Πουλή.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ : Ελένη Αυγουστόγλου, Επίτροπος στην Υπηρεσία Επιτρόπου "Γραμματεία" του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

ΘΕΜΑ Α΄

I. Ο Πρόεδρος έδωσε τον λόγο στις Αντιπροέδρους Αγγελική Μαυρουδή και Μαρία Αθανασοπούλου, προκειμένου να εισηγηθούν το θέμα της αντιμετώπισης εκκρεμοτήτων στον προσδιορισμό και την εκδίκαση υποθέσεων (ιδίως αγωγών και εφέσεων - αγωγών) που υπερβαίνουν τη δεκαετία.

II. Η Αντιπρόεδρος Αγγελική Μαυρουδή εξέθεσε τα ακόλουθα:

Οι εκκρεμείς υποθέσεις ως προς τον προσδιορισμό και την εκδίκαση τους που υπερβαίνουν τη δεκαετία, αφορούν προεχόντως αγωγές και εφέσεις - αγωγές στις οποίες αναφέρονται διαφορές από τη μη εφαρμογή των περι

μισθολογικών προαγωγών διατάξεων των νόμων 2838/2000 και 3016/2002 στους στρατιωτικούς που είχαν καταστεί συνταξιούχοι πριν από την έναρξη της ισχύος τους. Οι υποθέσεις αυτές, υπό τη συνδρομή των προϋποθέσεων των άρθρων 90 και επ. του Κεφαλαίου 17 του ν. 4700/2020 «Ενιαίο Κείμενο Δικονομίας για το Ελεγκτικό Συνέδριο (...)» (Α' 127), εισάγονται ενώπιον του συμβουλίου τριμελούς σύνθεσης του άρθρου 91 του ν. 4700/2020 και εκδικάζονται από αυτό, ως προς δε τον αναγκαίο υπολογισμό του ποσού της ζημίας που αντιστοιχεί στις διαφορές συντάξεων μεταξύ των δικαιουμένων και των καταβληθέντων ποσών γίνεται χρήση ειδικής εφαρμογής, η οποία είχε αναπτυχθεί το έτος 2019 από το τότε αρμόδιο ΙΙΙ Τμήμα και με βάση την οποία προκύπτει το τελικώς υπέρ των εναγόντων επιδικαζόμενο ποσό. Περαιτέρω, όσον αφορά τα ως άνω ένδικα βοηθήματα που έχουν κατατεθεί από το 2013 και εφεξής και με τα οποία οι προβαλλόμενες αξιώσεις ανάγονται στο έτος 2010 και μεταγενέστερα, οπότε εκκίνησε η εφαρμογή των νόμων 3833/2010, 3845/2010, 3865/2010, 4024/2011, 4051/2012, 4093/2012 κ.άλ. με τις διατάξεις των οποίων επήλθαν μειώσεις, μεταξύ άλλων, και στις συντάξεις των στρατιωτικών συνταξιούχων και προβλέφθηκε η εφαρμογή νέου μισθολογίου στους εν ενεργεία στρατιωτικούς, άλλες εκ των οποίων (διατάξεων) κρίθηκαν, με αποφάσεις των αρμοδίων δικαστηρίων, σύμφωνες με το Σύνταγμα και άλλες ότι αντίκεινται σε αυτό, έχω τη γνώμη ότι η χρήση της προαναφερόμενης ειδικής εφαρμογής πιθανότατα θα άγει σε εσφαλμένα αποτελέσματα ως προς τον υπολογισμό του ποσού της ζημίας που υπέστησαν οι στρατιωτικοί συνταξιούχοι εκ της ανωτέρω αιτίας, προεχόντως διότι ορισμένες εκ των ως άνω προβλεφθεισών μειώσεων κρίθηκαν συνταγματικές και ως εκ τούτου επεβλήθησαν επί των στρατιωτικών συντάξεων. Ενόψει τούτων και προκειμένου να αποφευχθεί η εισαγωγή και ο προσδιορισμός των υποθέσεων αυτών σε τακτική δικάσιμο κατά τη διαδικασία του ακροατηρίου, πράγμα που θα συνεπάγετο μεγαλύτερη καθυστέρηση για την έκδοση οριστικής απόφασης επ' αυτών, εισηγούμαι ως προς τα ένδικα βοηθήματα (αγωγές και εφέσεις-αγωγές), των οποίων οι διεκδικούμενες αξιώσεις ανάγονται στο έτος 2010 και μεταγενέστερα και για την εκδίκαση των οποίων η χρήση της υφιστάμενης ως άνω ειδικής εφαρμογής για την ανωτέρω αιτία δεν είναι δυνατή, να εφαρμοστούν τα ακόλουθα, κατά χρονική προτεραιότητα: i) η κατ' εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 90 περ. (δ) του ν. 4700/2020 αναζήτηση από την αρμόδια συνταξιοδοτική αρχή της οικείας βεβαίωσης για τις διαφορές συντάξεων που αντιστοιχούν στην καταβλητέα στους ενάγοντες και εκκαλούντες-ενάγοντες συνταξιούχους ζημία πριν από την εισαγωγή των υποθέσεών τους προς εκδίκαση ενώπιον του συμβουλίου τριμελούς σύνθεσης, ii) η δημιουργία νέας επικαιροποιημένης ειδικής εφαρμογής για τον υπολογισμό των διαφορών δικαιουμένων και καταβληθεισών συντάξεων για την οποία θα έχουν ληφθεί υπόψη οι επιβληθείσες με βάση τους ανωτέρω νόμους μειώσεις στις συντάξεις των στρατιωτικών συνταξιούχων και iii) η εκδίκαση των υποθέσεων αυτών σε συμβούλιο και η έκδοση οριστικής απόφασης, στην οποία δεν θα αναφέρεται το συγκεκριμένο καταβλητέο ποσό, αλλά τα στοιχεία με βάση τα οποία θα καθίσταται οριστό το ποσό της ζημίας

που αντιστοιχεί στις διαφορές των συντάξεων μεταξύ των ποσών που καταβλήθηκαν στους ενάγοντες ή εκκαλούντες - ενάγοντες και αυτών που θα ελάμβαναν αν η σύνταξή τους είχε αναπροσαρμοστεί με βάση τις διατάξεις των ν. 2838/2000 και 3016/2002 και δη με τον προσδιορισμό του βασικού μισθού του βαθμού με βάση τον οποίο καταβλήθηκε σ' αυτούς η σύνταξή τους και του βασικού μισθού του δικαιούμενου βαθμού, καθώς και του χρονικού διαστήματος για το οποίο είναι καταβλητέες οι ανωτέρω διαφορές και ακολούθως οι υποθέσεις αυτές θα αναπέμπονται στην αρμόδια συνταξιοδοτική αρχή προκειμένου αυτή πλέον να καταβάλλει στους ενάγοντες ή εκκαλούντες - ενάγοντες, το ποσό της ζημίας που, με βάση τα ανωτέρω, θα εξάγεται και θα αντιστοιχεί στις δικαιούμενες από αυτούς διαφορές συντάξεων. Η τρίτη αυτή εκδοχή οπωσδήποτε παρουσιάζει λόγω της έλλειψης αναφοράς συγκεκριμένου καταβλητέου ποσού κάποια νομική αδυναμία (ενδεχομένως και στο στάδιο της εκτέλεσης) και για τον λόγο αυτό προτείνεται ως τρίτη (μόνο στην περίπτωση που οι λοιπές δύο εκδοχές δεν καταστούν αποτελεσματικές και πρόσφορες), αλλά πρέπει να ληφθεί υπόψη η ανάγκη αποσυμφόρησης του Δικαστηρίου από τον μεγάλο όγκο των εκκρεμών ενώπιόν του τέτοιας φύσης υποθέσεων και επιτάχυνσης της διαδικασίας έκδοσης οριστικής απόφασης επ' αυτών, στο πλαίσιο της εφαρμογής των αρχών της δίκαιης δίκης και της τήρησης του εύλογου χρόνου εκδίκασής τους.

III. Ακολούθως, η Αντιπρόεδρος Μαρία Αθανασοπούλου εξέθεσε τα εξής:

Σε συνέχεια της εισήγησης της κας Αντιπροέδρου, Αγγελικής Μαυρουδή, και προς αποφυγή επαναλήψεων, συμφωνώ απολύτως ως προς την αναζήτηση (άρθρο 90 (δ) ν. 4700/2020) αναλυτικής βεβαίωσης για τις αγωγικές αξιώσεις των στρατιωτικών συνταξιούχων από το έτος 2010 και εφεξής, καθώς και ως προς τη δημιουργία νέας επικαιροποιημένης ειδικής εφαρμογής (excel) για τις αγωγικές αξιώσεις των ανωτέρω που ανακύπτουν από τις μειώσεις επί των συντάξεών τους, βάσει των προαναφερθέντων μνημονιακών νόμων. Επισημαίνω δε την επιτυχή εφαρμογή του προαναφερθέντος ειδικού excel, που αναπτύχθηκε από το τότε αρμόδιο III Τμήμα του Δικαστηρίου, στην εκδίκαση αγωγών (ν. 2838/2000, όπως ισχύει) παλαιών ετών, πέραν της δεκαετίας, κι όχι μόνον, με τις οποίες οι προβαλλόμενες αξιώσεις αναφύονται έως και το έτος 2009 (μετά από πρόσφατη αναβάθμισή του). Με την εν λόγω εφαρμογή σε χρονικό διάστημα 5 έως 10 λεπτών, έχουμε τον υπολογισμό του δικαιούμενου σχετικού ποσού. Ως προς την τρίτη, όμως, προτεινόμενη εκδοχή και ενόψει του γεγονότος της μη άμεσης εκτέλεσης από τη συνταξιοδοτική διοίκηση αποφάσεων του Δικαστηρίου το διατακτικό των οποίων περιλαμβάνει εκκαθαρισμένη από το Δικαστήριο απαίτηση, εκθέτω εν συντομία, τους ακόλουθους προβληματισμούς: **1.** Τη μεταβολή της φύσης της αγωγής στο διοικητικό δίκαιο, αφού με το ένδικο βοήθημα θα διαπλάθεται η έννομη σχέση (και επομένως η αγωγή θα λειτουργεί ως έφεση) και θα αναγνωρίζεται απλώς η απαίτηση, ενώ περαιτέρω θα αφήνεται κατ' ουσίαν αρρυθμιστη η διαφορά για την οποία προσέφυγε ο διοικούμενος στο Δικαστήριο. Και τούτο, παρά το γεγονός ότι το αντικείμενο της διαφοράς επί αγωγών αφορά την επιδίκαση (ή

αναγνώριση οφειλής) συγκεκριμένου χρηματικού ποσού **2.** Το διατακτικό της απόφασης θα τελεί αντίθετα με τα δικονομικώς δεκτά από θεωρία και νομική επιστήμη (πρέπει να είναι ρητό, σαφές και ορισμένο, όπως τούτο άλλωστε ορίζεται και με τις αποφάσεις του ΕΔΔΑ) υπό τον όρο της τελικής εκκαθάρισης και, συνεπώς, η διαφορά θα παραμένει κατ' ουσίαν εκκρεμής για το Δικαστήριο, μέχρι την τελική διατύπωση του διατακτικού δεκτή ή δεκτή εν μέρει. **3.** Επί του πραγματικού ανακύπτουν ζητήματα όπως πώς αντιμετωπίζεται μία εσφαλμένη εκκαθάριση; Δεδομένου ότι ο υπολογισμός των ποσών δεν θα φιλτράρεται έστω υποτυπωδώς από το ίδιο το Δικαστήριο. Θα δύναται, επομένως, ο διοικούμενος να ξαναφέρει την ίδια υπόθεση στο Δικαστήριο, ποιός θα είναι ο χρόνος συμμόρφωσης - εκτέλεσης σε αυτήν; Όπως καθίσταται κατανοητό η εκτέλεση αυτής εκ των πραγμάτων θα καθυστερεί και πάλι αφού θα πρέπει σε πρώτο στάδιο η Διοίκηση να προβεί στην εκκαθάριση των ποσών και σε δεύτερο στάδιο στην εκτέλεση της απόφασης. **4.** Καθιστά μη δυνατή την άμεση συμμόρφωση της Διοίκησης στην απόφαση, άλλως μη δυνατή την εκτέλεση αυτής, καθότι θα πρέπει η Διοίκηση να επιφορτιστεί με έναν επιπλέον ρόλο αυτόν της εκκαθάρισης των ποσών. **5.** Πέραν τούτων, πως θα λειτουργήσει αφενός το 4μηνο που ορίζει η διάταξη του άρθρου 91 του ν. 4700/2020 αφετέρου η προθεσμία που θα ορίζει το δικαστήριο. Τί θα γίνει σε περίπτωση που η διοίκηση υπολογίσει τα ποσά μετά την πάροδο του 2μήνου ή του 4μήνου ή σε περίπτωση που δεν εκτελεί την απόφαση; **6.** Το Τριμελές Συμβούλιο Συμμόρφωσης στοχεύει στην όχληση της Διοίκησης προκειμένου η τελευταία να προβεί στην εκτέλεση της απόφασης, όπως η διάπλαση αυτής και το διατακτικό επί αγωγής ορίζεται από το Δικαστήριο, κατά συνέπεια, σε αντίθετη περίπτωση δεν θα δύναται να επιδικάσει ποσά.

Για την εκδίκαση των αγωγών (παλαιών ετών, ήτοι έως και το έτος 2011, που ανέρχονται στις 558) έχουμε τα εργαλεία που προβλέπει η Δικονομία μας (άρθρα 90 (δ), 91, 93 ν. 4700/2020), καθώς και ο Οργανικός μας Νόμος (άρθρο 178 παρ. 1, 2 ν. 4820/2021) και είμαι πεπεισμένη ότι θα εκδικασθούν επί της ουσίας εντός της προθεσμίας που έχει θέσει ο κ. Πρόεδρος, ήτοι μέχρι και το Φεβρουάριο του έτους 2023, ενόψει και της δημοσίευσης από το Έκτο Τμήμα κατά το τρέχον δικαστικό έτος μέχρι και σήμερα 1078 αποφάσεων).

IV. Ο Πρόεδρος εξέθεσε τα εξής:

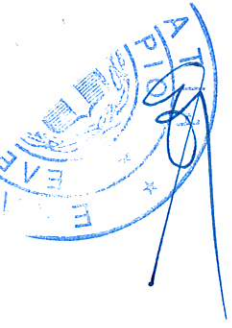
Ένας αριθμός μιλάει από μόνος του: έχουμε εκκρεμείς στο Δικαστήριο, "αδίκαστες" και μάλιστα "απροσδιόριστες", 1.591 αγωγές των ετών 2007 έως 2012, χωρίς προοπτική να εκδοθούν αποφάσεις γι' αυτές εντός του 2022.

Από δέκα μέχρι δεκαπέντε χρόνια πλήρης απραξία.

Πώς φθάσαμε σε αυτήν την κατάσταση;

Ένας νόμος, ο 2838/2000 όπως τροποποιήθηκε στη συνέχεια, αύξησε τις

αποδοχές των εν ενεργεία στρατιωτικών και η Ολομέλεια του Δικαστηρίου έκρινε ότι οι αυξήσεις που προβλέφθηκαν με τον νόμο αυτό έπρεπε να εφαρμοσθούν και στους συνταξιούχους στρατιωτικούς. Δεν προέβη όμως ο νομοθέτης, ακολουθώντας τα νομολογηθέντα από το Δικαστήριο, σε αύξηση των συντάξεων των στρατιωτικών παρά μόνο από το 2005 και έτσι για το διάστημα από το 2000 μέχρι το 2005 οι συνταξιούχοι στρατιωτικοί προσέφευγαν στο Ελεγκτικό Συνέδριο με έφεση ή αγωγή για να τύχουν της αύξησης που δικαιούνταν μέσω της έκδοσης υπέρ αυτών δικαστικής απόφασης. Προέκυψαν έτσι δεκάδες χιλιάδες τέτοιες υποθέσεις.

Όταν ανέλαβα το αρμόδιο για τις συντάξεις των στρατιωτικών Τμήμα του Δικαστηρίου, τον Ιανουαρίου 2014, βρήκα να εκκρεμούν σε αυτό 20.000 περίπου εφέσεις, εφέσεις αγωγές ή αγωγές τέτοιου είδους. Εφαρμόζοντας τη διαδικασία του τριμελούς συμβουλίου, δηλαδή χωρίς ακροατήριο, αλλά και παραμερίζοντας τυπολατρικής φύσης δικονομικές ρυθμίσεις μπορέσαμε μέχρι το 2019 να απαλλάξουμε το Δικαστήριο από όλες σχεδόν τις εκκρεμείς σχετικές εφέσεις, που ήταν οι πιο πολλές. Παρέμεναν όμως οι αγωγές, πολύ πιο δύσκολα να δικαστούν αυτές, γιατί απαιτούν υπολογισμό της διαφοράς μεταξύ του δικαιουμένου και του εισπραχθέντος ποσού σύνταξης.

Έγιναν προσπάθειες να συντομευθεί η διαδικασία. Αρχικά εκδίδετο προδικαστική απόφαση και μετά η τελική. Αυτό σταμάτησε και τα στοιχεία ζητούνταν στην προδικασία από τον Πρόεδρο του Τμήματος με απλό έγγραφό του. Στη συνέχεια οι αγωγές εισήχθησαν στη διαδικασία σε συμβούλιο, κάτι που συνέβαινε αρχικά μόνο για τις εφέσεις. Κατόπιν, αναπτύχθηκε εντός του Δικαστηρίου ένα λογισμικό ικανό με απόλυτη ακρίβεια να υπολογίσει την ως άνω διαφορά σύνταξης, χωρίς να απαιτείται όπως ο υπολογισμός αυτός γίνει από τον καθυστερούντα να απαντήσει ΕΦΚΑ.

Δεν ήταν εύκολα όλα αυτά γιατί έπρεπε να ερμηνευθούν με τόλμη οι σχετικές ρυθμίσεις. Όμως και πάλι, παρέμεναν χιλιάδες αδικαστες αγωγές.

Δοκιμάσαμε και τη νομοθετική οδό. Με τον ν. 4820/2021 προβλέφθηκε η δυνατότητα να εισάγονται στο Τμήμα, συνεδριάζον σε συμβούλιο, δηλαδή σε πενταμελή σύνθεση που λαμβάνει τις αποφάσεις του πλειοψηφικά, οι αγωγές, ώστε να αποφεύγεται το ενδεχόμενο να εμποδίζεται η λήψη απόφασης από ένα μέλος, όπως συμβαίνει με το τριμελές συμβούλιο, όπου απαιτείται ομοφωνία. Μια ρύθμιση όμως που πρότεινε η Ολομέλεια στην Κυβέρνηση, να μπορεί το Δικαστήριο να επιδικάζει κατά δικαία κρίση, ήτοι όχι με αυστηρό υπολογισμό του δικαιούμενου από τον ενάγοντα ποσού, δεν προχώρησε.

Κι έτσι λοιπόν φθάσαμε σήμερα να έχουμε ακόμη αυτές τις 1.591 εκκρεμείς αγωγές, από το 2007 έως και το 2012.

Αφορούν όλες το ίδιο ζήτημα, που έχει κριθεί και λυθεί εδώ και μια εικοσαετία. Δεν υφίσταται δε καμία ρεαλιστική προοπτική να ανατρέψει το Δικαστήριο τη νομολογία του, ενώ είναι βέβαιο νομολογιακά ότι οι γεννηθείσες εκείνη την πενταετία απαιτήσεις προστατεύονται πλέον ως "περιουσία", δηλαδή τυγχάνουν υπερνομοθετικής προστασίας. Και όμως, η εκτελεστική λειτουργία δεν εφαρμόζει τη νομολογία του Δικαστηρίου, αλλά αναμένει να υποχρεωθεί να το πράξει με την έκδοση δικαστικής απόφασης.

Η κατάσταση εγκυμονεί κινδύνους τόσο για το κύρος του Δικαστηρίου, δεδομένου ότι τέτοια κατάσταση καθυστερήσεων δύσκολα θα βρεθεί σε άλλο δικαιοδοτικό κλάδο, όσο και για την ίδια τη Χώρα, που κινδυνεύει να εκτεθεί ως μη σεβόμενη την απαίτηση δίκης σε εύλογη προθεσμία, βασικό συνθετικό της δίκαιης δίκης, πυλώνα του κράτους δικαίου.

Τι μπορεί να γίνει;

Στα συνταξιοδοτικά Τμήματα, που έχουν τεράστιο όγκο εκκρεμοτήτων λόγω των μνημονιακών περικοπών στις συντάξεις, απασχολούνται 50 σχεδόν δικαστές, ενώ στα Τμήματα καταλογιστικών διαφορών άλλοι 25 και στον προσυμβατικό έλεγχο λίγο περισσότεροι από 20. Δεν θα ήταν λογικό να εγκαταλείψουμε άλλες επείγουσες δραστηριότητες του Ελεγκτικού Συνεδρίου και να διοχετεύσουμε δικαστικούς πόρους προς εξέταση των αγωγών του ν. 2838/2000, που, στην ουσία τους, είναι για το Δικαστήριο μια καθαρή γραφειοκρατική επιβάρυνση. Αυτό ας το αποκλείσουμε.

Οι διάδικοι στις αγωγές τύπου 2838/2000 ήσαν ήδη συνταξιούχοι την πενταετία 2000 - 2005, και σήμερα, αν ζουν ακόμη, πρέπει να είναι στη μεγάλη τους πλειοψηφία άνω των 80 ετών. Αναμένουν δικαίωση πέραν της δεκαετίας, και θα αναμένουν ακόμη και εντός του 2023 και ίσως και πιο πέρα.

Είμαστε κοντά στα όρια της αρνησιδικίας, και αυτήν πρέπει να αποφύγουμε. Όμως η αρνησιδικία ανατρέπει κάθε δικονομικό κανόνα, γιατί ακριβώς αρνείται την οποιαδήποτε δίκη.

Θεωρώ ότι οι αξίες και οι αρχές που συγκροτούν τόσο το δικαίωμα του πολίτη σε δίκαιη δίκη όσο και την υποχρέωσή μας ως δικαστών να απονέμουμε αποτελεσματική δικαστική προστασία, μάς επιβάλλουν να δεχθούμε ότι η αποτροπή της de facto αρνησιδικίας που προκύπτει από την υπερβολική καθυστέρηση εκδίκασης αποτελεί τον ύστατο στόχο κάθε δικονομικής προσπάθειας, ενόψει του οποίου, με βάση την αρχή της αναλογικότητας, οφείλουν να εφαρμόζονται οι δικονομικές ρυθμίσεις.

Οφείλουμε συνακόλουθα να δεχθούμε ότι κάθε δικονομική ρύθμιση της οποίας η εφαρμογή οδηγεί ουσιαστικώς σε αρνησιδικία - όπως ιδίως είναι η κατάσταση που προκύπτει από υπερβολική καθυστέρηση - πρέπει να

εξετάζεται αναλυτικώς ως προς τη χρησιμότητά της, να επιχειρείται δε ο εύλογος μετριασμός της εμβέλειάς της, ώστε, με βάση πάντα την αρχή της αναλογικότητας, να εξυπηρετείται ο ύστατος στόχος της αποτροπής της αρνησιδικίας.

Τί εμποδίζει στις αγωγές τύπου 2838/2000 την ταχεία λήψη απόφασης;

Έχω ακούσει ότι οι καθυστερήσεις οφείλονται στην υπερβολική τυπολατρία ορισμένων Παρέδρων, σε αδυναμία τους να υιοθετήσουν το πνεύμα της ταχείας δίκης, ένα πνεύμα που διέπει όλη τη σύγχρονη δικονομία μας. Δεν θα σταθώ σε αυτό. Θα σταθώ στην ουσία του προβλήματος.

Συγκρίνοντας τις εφέσεις τύπου 2838/2000, που εκδικάστηκαν γρήγορα, με τις αντίστοιχες αγωγές, που ακόμη καθυστερούν, μπορεί κάποιος με βεβαιότητα να συμπεράνει ότι αυτό που προκαλεί την καθυστέρηση είναι ο αριθμητικός υπολογισμός της διαφοράς μεταξύ της δικαιούμενης και της εισπραχθείσας σύνταξης, όταν ιδίως αναζητούνται στοιχεία του πραγματικού ενώ δεν εγείρονται από κανένα διάδικο ζητήματα των οποίων η αντιμετώπιση απαιτεί την αναζήτηση τέτοιων στοιχείων.

Ως προς τον ως άνω αριθμητικό υπολογισμό, το Δικαστήριο από μιας αρχής εμπιστευόταν κατά κανόνα τα στοιχεία που του χορηγούσε η διοίκηση, ακόμη και σε ό,τι αφορά τα δικαιούμενα, νομικό ζήτημα, και όχι μόνο τα εισπραχθέντα, ζήτημα ουσίας. Και ως προς τα στοιχεία του πραγματικού, ιδίως τον μισθολογικό βαθμό του συνταξιούχου επί του οποίου θα στηριχθεί ο υπολογισμός, ο βαθμός αυτός τις περισσότερες φορές δεν αμφισβητείται ούτε καθ' εαυτόν ούτε κατά τα δεδομένα επί των οποίων στηρίζεται (προέλευση του ενάγοντος στρατιωτικού, χρόνος υπηρεσίας, τρόπος αποστρατείας του, ιεραρχικός βαθμός αφυπηρέτησης), αλλά και αν αμφισβητείται, η αμφισβήτηση θέτει ζητήματα που ευχερώς επιλύονται ως να επρόκειτο για έφεση και όχι για αγωγή.

Ό,τι λοιπόν εμποδίζει την ταχεία διεκπεραίωση της υπόθεσης είναι ένας αριθμητικός υπολογισμός, που έχει όμως για όλες τις περιπτώσεις σταθερές συντεταγμένες, ως προς την ορθή εφαρμογή των οποίων εμπιστευόμεθα στην πράξη τη διοίκηση, και μια πρακτική του Δικαστηρίου να αναζητεί το ίδιο, χωρίς να τίθεται τέτοιο ζήτημα από τους διαδίκους, τον κρίσιμο μισθολογικό βαθμό με τα συστατικά του, επί του οποίου υπολογίζεται η αριθμητική διαφορά.

Αυτά τα δύο εμπόδια πρέπει να καμφθούν. Το επιβάλλει, όπως προαναφέρθηκε, η αρχή της αναλογικότητας, ώστε να θεραπευθεί ο στόχος της αποτροπής της αρνησιδικίας.

Η λύση λοιπόν που προσφέρεται προκύπτει από την εξής αυστηρή νομική συλλογιστική: με βάση την αρχή της αναλογικότητας - την προσφορότητα του

μέσου σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό - οι δικονομικοί κανόνες πρέπει εν προκειμένω να εφαρμοστούν προσαρμοζόμενοι έτσι ώστε να παραχθεί το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, η άμεση λήξη της δικαστικής εκκρεμότητας.

Συνεπώς, το Δικαστήριο, συνεδριάζον πάντα σε συμβούλιο, πενταμελές ή τριμελές, προκειμένου έτσι να αποφευχθεί η επιβράδυνση που προκύπτει από το ακροατήριο, θα εξετάζει τις αγωγές που εκκρεμούν και που υπερβαίνουν σε καθυστέρηση τη δεκαετία από την κατάθεσή τους, για τη διαπίστωση μόνο του ουσιαστικού δικαιώματος του ενάγοντος σε αποζημίωση, χωρίς μάλιστα ούτε να αναζητεί το ίδιο τον κρίσιμο μισθολογικό βαθμό του ενάγοντος, αν ο βαθμός αυτός με τα συστατικά του δεν αμφισβητείται, ούτε να υπολογίζει αυτό τη διαφορά εισπραχθείσας και δικαιούμενης σύνταξης. Αλλά πρέπει, με το διατακτικό της απόφασης, να αναθέτει στη διοίκηση να προβαίνει αυτή στους σχετικούς υπολογισμούς.

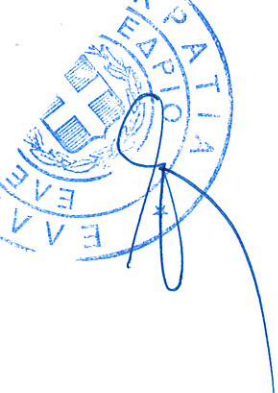
Θα τίθεται οπωσδήποτε μια εύλογη προθεσμία στη διοίκηση να εκκαθαρίσει τη δαπάνη - όχι ιδιαίτερος βραχεία γιατί πρέπει να εξασφαλιστούν οι αναγκαίες πιστώσεις -, ενώ, ως εγγύηση συμμόρφωσης της διοίκησης, πρέπει, από εδώ ήδη, να διευκρινισθεί ότι ο ενάγων που θα βρεθεί προ μιας δυστροπούσης διοικήσεως θα δικαιούται να επανέλθει στο Ελεγκτικό Συνέδριο παραπονούμενος για μη συμμόρφωση. Και τότε το Ελεγκτικό Συνέδριο, συνεδριάζον ως Επιτροπή Συμμόρφωσης, αντί για ένα ασήμαντο πρόστιμο όπως μέχρι τώρα γίνεται, θα επιδικάζει κατά δικαία κρίση ένα ποσό που θα αντισταθμίζει τη μη καταβαλλόμενη αποζημίωση.

Αναγκαζόμεθα να δώσουμε μια τέτοια λύση. Μας ωθεί η διοίκηση με την αδράνειά της, καθώς η διοίκηση, αν εφαρμόζε την νομολογία μας, θα μπορούσε να απαλλάξει το Δικαστήριο από το βάρος να εκδικάζονται από αυτό χιλιάδες υποθέσεις στις οποίες δεν εγείρεται κανένα μη ήδη λυμένο νομικό ζήτημα.

Όμως, καθώς έτσι έχουν τα πράγματα, αν και το Δικαστήριο δεν είναι η πηγή του προβλήματος, εντούτοις αυτό κινδυνεύει να κατηγορηθεί ότι αρνησιδικεί.

Κανένα ουσιαστικό δικαίωμα του ενάγοντος δεν πλήττεται αν ακολουθηθεί αυτό που προτείνεται, γιατί η διαδικασία σε συμβούλιο απαιτεί a priori ή a posteriori τη συναίνεσή του. Και τίποτε δεν έχει να φοβηθεί ο δικαστής που θα εφαρμόσει ό,τι προτείνεται, γιατί αυτό είναι το νόημα της απόφασης της Ολομέλειας που σας προτείνω να λάβουμε, να αρθούν οι επιφυλάξεις. Αν αντίθετα κάποιος δικαστής δεν ακολουθήσει την οδό που θα του υποδείξει η Ολομέλεια και, θεωρώντας τον εαυτό του σοφότερο αυτής, επιμένει σε τυπολατρικές αντιρρήσεις και προσκόμματα (να μνημονεύσω το δικαστικό ένσημο στις αγωγές που ανακριβώς χαρακτηρίζονται ως καταψηφιστικές), θα αναλάβει αυτός εξ ολοκλήρου το βάρος της ουσιαστικής αρνησιδικίας.

Το Ελεγκτικό Συνέδριο έχει πραγματοποιήσει τα τελευταία χρόνια μια μεγάλη πρόοδο στην οργάνωσή του, στη νομολογία του, στις ελεγκτικές του μεθόδους και τα προϊόντα. Ως Πρόεδρος δεν μπορώ να αναλάβω την ευθύνη καθυστερήσεων που κινδυνεύουν να πλήξουν την εικόνα του θεσμού και να υπονομεύσουν ό,τι θετικό συντελέστηκε. Γι' αυτό και προτείνω μια λύση που, αν υιοθετηθεί, πρέπει τα αρμόδια Τμήματα να ενεργήσουν έτσι ώστε ανυπερθέτως να οδηγηθούμε το αργότερο μέχρι τον Φεβρουάριο του προσεχούς έτους σε διαγραφή αυτών των 1.591 αγωγών από τις εκκρεμότητες του Δικαστηρίου (σε διαγραφή του αριθμού που δόθηκε σε κάθε αίτηση δικαστικής προστασίας - αγωγής ή έφεσης αγωγής - στο Βιβλίο Δικογράφων του Ελεγκτικού Συνεδρίου, για να είμαι πιο συγκεκριμένος).

Οίκοθεν νοούνται δύο τινά: Πρώτον, ότι, αν τα αρμόδια Τμήματα είναι σε θέση να επιτύχουν οπωσδήποτε το ως άνω αποτέλεσμα (λήξη της δικαστικής εκκρεμότητας τον Φεβρουάριο του 2023) εφαρμόζοντας τις ισχύουσες ρυθμίσεις, μπορούν να μην κάνουν χρήση της ευχέρειας που θα τους παράσχει η Ολομέλεια αποδεχόμενη την πρότασή μου. Αλλά έχοντας υπόψη μου τις μέχρι τούδε επιδόσεις των Τμημάτων, δεν το θεωρώ εξασφαλισμένο. Και, δεύτερον, ότι ο τακτικός μας στόχος ως προς την ταχύτητα εκδίκασης των υποθέσεων παραμένει η δίκη σε εύλογη προθεσμία, όπως απαιτεί το Δικαστήριο του Στρασβούργου, και ότι συνεπώς η λύση που σας προτείνω θα πρέπει να εμπνεύσει αντίστοιχες λύσεις ώστε να επιτύχουμε σύντομα και τον στόχο αυτό.

Θεωρώ ότι με την πρότασή μου επιτελώ το καθήκον μου, αναμένοντας από την Ολομέλεια να αναλάβει τις ευθύνες της.

Η Ολομέλεια, με τη σύμφωνη γνώμη του Επιτρόπου της Επικρατείας Αντωνίου Νικητάκη, κατά πλειοψηφία είκοσι έξι (26) μελών, ήτοι των Ιωάννη Σαρμά, Προέδρου, Σωτηρίας Ντούνη, Γεωργίας Μαραγκού, Κωνσταντίνου Κωστόπουλου, Ευαγγελίας - Ελισάβετ Κουλουμπίνη και Βασιλικής Ανδρεοπούλου, Αντιπροέδρων, Δέσποινας Καββαδία - Κωνσταντάρα, Αγγελικής Μυλωνά, Θεολογίας Γναρδέλλη, Βιργινίας Σκεύη, Κωνσταντίνου Εφεντάκη, Αγγελικής Πανουτσακοπούλου, Δημητρίου Τσακανίκα, Ευφροσύνης Παπαθεοδώρου, Κωνσταντίνου Παραθύρα, Ευαγγελίας Σεραφή, Κωνσταντίνου Κρέπη, Νεκταρίας Δουλιανάκη, Νικολέτας Ρένεση, Αικατερίνης Μποκόρου, Αντιγόνης Στίνη, Ευφροσύνης Παπαδημητρίου, Ιωάννη Βασιλόπουλου, Ελένης Σκορδά και Νικολάου Βόγκα, Συμβούλων, αποδέχθηκε την πρόταση του Προέδρου Ιωάννη Σαρμά, ενώ τα λοιπά μέλη εξέφρασαν την άποψη το ζήτημα των εκκρεμών αυτών υποθέσεων να αντιμετωπιστεί με το μέχρι σήμερα εφαρμοζόμενο σύστημα.

Μετά το τέλος της συνεδρίασης, η οποία διεξήχθη με τηλεδιάσκεψη, με τη χρήση του υπηρεσιακού τεχνολογικού μέσου e-presence (άρθρο 295 παρ. 2 του ν. 4700/2020), συντάχθηκε το παρόν τμήμα του πρακτικού, το οποίο, αφού θεωρήθηκε και εγκρίθηκε από τον Πρόεδρο, υπογράφεται από τον ίδιο και τη Γραμματέα.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΡΜΑΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ

Για την ακρίβεια
Η Γραμματέας
Ελένη Αυγουστόγλου